

דרשת הרב ביגמן - שבת פרשת 'ויקהל-פקודי'

ברצוני לנטול רשות מן האורחים הרבים, ולפנות בדרשה זו בעיקר אל הבחורים הצעירים, תלמידי השנה הראשונה, שמסיימים כעת את זמן החורף.

דברים שקראנו עכשיו בתפילה הם במובן מסוים מעוררי תמיהה: "משה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו, קראים אל ה' והוא יענם. בעמוד ענן ידבר אליהם, שמרו עדתיו וחק נתן למו". לכאורה הכל נראה פשוט - הנביא קורא וה' עונה מיד. בקלות כזו מצד האדם מתרחשת הנבואה הבלתי-אמצעית, מבלי כל מאמץ שיקרב את 'עמוד הענן'.

הדברים מזכירים את הנאמר בדרשה בשבוע שעבר; שם ראינו שמה נטה את האוהל אל מחוץ למחנה וה' דיבר איתו 'פנים-אל-פנים', אשר זוהי לכאורה התגלות ישירה, המעוררת את אותה השאלה. ניתן להסביר שהתגלות זו התאפשרה רק לאחר המשבר הגדול שבשבירת הלוחות. יש משהו אמיתי בכך שדווקא בעקבות השבר יגיע אדם למצב של השראה, של מעין ברק החודר אל נפשו, ומעניק לה משמעות.

פרשיות השבוע, העמוסות פרטים על בניין המשכן, מסתיימות בפסוקים הבאים: "ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן. ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן". גם כאן עמוד הענן שורה על אוהל מועד, אך יש בהקשר הדברים כדי להאיר את המעמד באור אחר.

כבר בעצם הטרחנות שבקריאת ארבע פרשיות המשכן בספר שמות (תרומה-תצוה, ויקהל-פקודי) יש קושי. חסד עשתה עמנו התורה, שהכניסה את פרשת כי-תשא ביניהן, והקלה על הקריאה הרצופה בפרטים. מלאכת המשכן המתוארת באופן מדוקדק ופרטני מוצגת כעבודה מייגעת, שהצריכה טירחה רבה.

עם זאת, מודגש בפסוקים כי העוסקים במלאכת המשכן שקדו על האסתטיקה, שהייתה הגמול למאמץ הרב שהושקע במלאכה. מי שעוסק באמנות ודאי מכיר את התחושה המתעוררת עם תום היצירה, כאשר שלמותה של העבודה נותנת סיפוק, ואף מוסיפה לעבודה נופך שונה, המאפיל על הטורח והיגיעה. רק לאחר הקושי שבעבודה, ולאחר הגמול שבאסתטיקה, אנו מגיעים לפסוקים המתארים את השראת כבוד ה' על המשכן.

לעניננו, פרשיות אלו הן משל לנסיון היומיומי שלנו ליצור משהו בלימוד בישיבה. אנו מודעים לכך שאצל תלמידים רבים מתגלים במשך זמן-חורף רגעים של נפילות ושל ירידות, ביחס ללימוד התורה ובפרט לימוד הגמרא, אשר יש לתלמידים קושי להיכנס אליו.

אמנם, יש צד שונה בפרשיות מלאכת המשכן. הקושי והטורח בקריאתן נובע מן העובדה שהן מנסות לתאר את היופי שהיה במשכן, ואי-אפשר שהתיאור המילולי על המשכן יצליח להראות את היופי שראה מי שחזה במשכן בעצמו. בקריאת הפרשה אנו מנסים להבחין באסתטיקה רק מתוך הטקסט, המדבר על המשכן, ואיננו משדר את היופי מתוך עצמו.

בשונה מן הקריאה בפרשיות המשכן - בלימוד הגמרא אנו מתמודדים עם טקסט אשר משדר בעצמו את הפן האסתטי, ואנו יכולים להבחין ביופי העולה מן הסוגיה. אני יכול להעיד על עצמי, שעיקר הדחף שלי ללימוד נובע מן ההנאה שבפיצוח הסוגיה ומן היופי שבה (אולי יש בכך השפעה של הלימוד ה'ליטאי'). את הרגע הקשה בלימוד אני חש בעת המעבר לסוגיה חדשה, כאשר יש צורך לשוב לעיון ביסודות, ולהתחיל מההתחלה.

ההנאה האסתטית מן הלימוד היא מעין "יצר הרע", ה'מושך' אל הלימוד ממניעים חיצוניים, מן היופי הספרותי שבסוגיה והלמדנות שבסברות. רק לעיתים רחוקות מגיעים רגעים של השראה, שבהם יורד הענן, ויש תחושה שיש משהו מעבר לאסתטיקה בלימוד.

כמובן שהדברים אמורים לא רק לגבי לימוד הגמרא, אלא אף בכל עיסוק אחר בבית המדרש, כיוון ש'אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ'.

בשלב ראשון צריך להתאמץ כדי להגיע אל ההנאה שבאסתטיקה, ורק בשלב מאוחר יותר יכול הלומד להגיע למצב שבו ההשראה היא מנת חלקו.

שבת שלום.